

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Έρευναι εἰς Χριστιανικά μνημεῖα κατὰ τὸ ἔτος 1931.

Ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου συνεχίσθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Χριστιανικῶν Θηθῶν τῆς Θεσσαλίας (Ν. Ἀγχιάλου) ἐπὶ τοῦ ἀπαλλοτριωθέντος οἰκοπέδου (Ζορμπᾶ). Κατ' αὐτὰς ἀνευρέθη στοὰ μετὰ ἀξιολογωτάτων μωσαϊκῶν δαπέδων, παρὰ τὰ ἀνευρεθέντα τῷ 1930 διαμερίσματα. ἅτινα ἐφέτος ἀπεκαλύφθησαν πλήρως. Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλου μᾶλλον ναοῦ ἢ οἰκήματος, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐξελήφθη τὸ ἀνασκαπτόμονον κτίσμα. Αἱ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος συνεκισθησόμεναι ἀνασκαφαὶ θὰ διευκρινήσωσι πληρέστερον τὸ μνημεῖον.

Ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ἡρευνήθησαν ἐπ' ἴσης ἐφέτος τὰ Παλαιοχριστιανικά καὶ Βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Κύπρου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ προσκλήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου δι' εἰδικὴν ὑπηρεσίαν σχετιζομένην μὲ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ τρόπου συντηρήσεως τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς νήσου καὶ περισυλλογῆς τῶν κινητῶν Βυζαντινῶν ἀντικειμένων διὰ τὸν καταρτισμὸν παγκυπρίου Βυζαντινοῦ Μουσείου ἐν Λευκωσίᾳ. Τὰ συμπεράσματα τῆς ἐρεῦνης τοῦ ἀνεκοίνωσεν ἤδη ὁ κ. Σωτηρίου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἥτις ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀγνώστων μέχρι τοῦδε Κυπριακῶν Βυζαντινῶν μνημείων, ἅτινα συμβάλλουσιν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐξελιζομένης τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ διαφωτίζουν τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους.

Βυζαντινὸν Μοσεῖον.

Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1931 ἐγένετο ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὀριστικῆς ταξινομήσεως τῶν ἀντικειμένων τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου πανηγυρικὴ ἑναρξίς τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Παπανδρέου, ὅστις καὶ ἐξῆρε, μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ Διευθυντοῦ κ. Σωτηρίου, τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν.

Αἱ συλλογαὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου πλουτίζονται ὁλοέν, ἐσχάτως δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μοσεῖον πολυτιμοτάτη συλλογὴ Βυζαντινῶν ἀγγείων, εὐρεθέντων κατὰ τὰς ἐνεργουμένας ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν Ἑλληνοαμερικανικὰς ἀνασκαφάς.

Έργασίαι ἀναστηλώσεως καὶ συντηρήσεως Βυζαντινῶν μνημείων.

Ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Ὀρλάνδου τμήματος ἀναστηλώσεως ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων ἐξετελέσθησαν κατὰ τὸ 1931 αἱ κάτωθι ἐργασίαι :

1) Ἐν Σκριποῦ τῆς Βοιωτίας συνεχίσθη ἡ ἀναστήλωσις τοῦ σπουδαίου Βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως (873-4) οὗτινος κατεσκευάσθησαν διὰ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος ἡ Β. καὶ Ν. κεραία τοῦ σταυροῦ, ὑπολείπεται δὲ μόνον ἡ στερέωσις τοῦ

τρούλλου, ἵνα περατωθῶσιν ὁλοσχερῶς αἱ ἐργασίαι εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο, αἵτινες ὑπῆρξαν ἐξαιρετικῶς ἐπικίνδυναι, λόγῳ τῆς ἐρειπιώδους καταστάσεως τῶν θόλων του.

2) 'Εν 'Οσίῳ Λουκᾷ Λεβαδείας ἀφῆρέθη τὸ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀπὸ ἐτῶν ὑπάρχον ἱκρίωμα καὶ ἡλευθερώθη οὕτω τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καθολικοῦ, οὕτινος ὁ τρούλλος εἶχεν ἀπὸ ἐτῶν ἐξασφαλισθῆ ἀπὸ τῆς στεγανότητος διὰ τῆς κατασκευῆς δευτέρου προστατευτικοῦ κελύφους ὑπεράνω τοῦ παλαιοῦ.

3) 'Εν Στεμνίτση τῆς Γορτυνίας ἐξετελέσθησαν διάφοροι στερεωτικαὶ καὶ συντηρητικαὶ ἐργασίαι τῶν αὐτόθι Βυζαντινῶν μνημείων, ἐπιστατήσαντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Ροῦνιου.

4) 'Εν 'Οσίῳ Μελετίῳ τοῦ Κιθαιρώνος ἐγένετο ἐπισκευὴ τῆς κεραμώσεως τοῦ τρούλλου καθὼς καὶ ἐπιμελεστάτη ἀφαίρεσις τοῦ καλύπτοντος τὴν ὥραιαν Βυζαντιακὴν τοιχοδομίαν τοῦ μνημείου ἀσβεστοχρίσματος. Οὕτω τὸ πολῦτιμον τοῦτο μνημεῖον τοῦ 12^{ου} αἰ. ἀνέκτησε, καθόσον ἦτο ἐφικτόν, τὴν πλαιάν του δῦν.

5) 'Εν Μυστρᾷ ἐγένετο ἐφέτος ἑναρξὺς μεγάλων ἀναστηλωτικῶν ἐργασιῶν, χάρις εἰς γενναιοτέραν χορηγίαν παρασχεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον ἀνακατεσκευάσθη διὰ σιδηροπαγοῦς σκυροκονιάματος ὁ τρούλλος τοῦ ναοῦ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων, ὅστις καὶ ἐκεραμώθη διὰ κοίλων Βυζαντινῶν κεράμων. Ταυτοχρόνως πρὸς τοὺς ἁγίους Θεοδώρους ἤρχισε καὶ ἡ ἀναστήλωσις τοῦ γειτονικοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς τοῦ Βροντοχίου ('Αφεντικοῦ) διὰ τῆς ἀνατοποθετήσεως τῶν ἐλλειπόντων ἐσωτερικῶν κιόνων, διὰ τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποιήθησαν ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς κορμὸς τοῦ περιστυλίου τῆς μητροπόλεως, ὅστις εἶχεν ἄλλοτε ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τοῦ Ἀφεντικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ κορμὸς μαρμάρινος ἀποκείμενος ἀπὸ ἐτῶν ἐν τινὶ ὁδῷ τῆς Σπάρτης. Αἱ ἐργασίαι θέλουσι συνεχισθῆ συντόνως κατὰ τὸ 1932.

Ἡ ἐφορεία τῶν Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων Θεσσαλίας.

Ὁ ἐπιμελητὴς τῶν Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων Θεσσαλίας κ. Ν. Γιαννόπουλος,

1) Εὗρεν ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Ἀγυῖας λίθον μέγαν λευκὸν ὀρθογώνιον φέροντα ἐν τῷ μέσῳ ἑμμετρον Βυζαντινὴν ἐπιγραφὴν ἀχρονολόγητον, ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῆς ὁποίας συνάγεται ὅτι αὕτη ἐνεχαράχθη κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἀφ' οὗ τὰ γράμματά της ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Μακρυνίτης τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος. 'Εν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, ἥς ἐλήφθη ἔκτυπον, πρὸς δημοσίευσιν, γίνεται μνεῖα τοῦ ὀνόματος Βεσσαίνης (γαῖαν τήνδε Βεσσαίνης), ἥτις εἶναι γνωστὴ ὡς ἐπισκοπὴ ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης κατὰ τὴν Θ' μ. Χ. αἰῶνα. Πιθανῶς ἡ ἐπισκοπὴ Βεσσαίνης νὰ ἔκειτο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀγυῖας.

2) Ἐξεσηλάσεν ἐννέα τεμάχια μαρμάρινα γλυπτὰ μετὰ γλυπτικοῦ Βυζαντινοῦ διακόσμου εὐρεθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Γαλῶτα, ἐν τῷ χωρίῳ Θανάτου ἢ Ἀθανάτου τῆς Ἀγυῖας, ἐν τῇ θέσει Παλιοῦρι. Πλησίον τοῦ χώρου, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τὰ τεμάχια, ὑπάρχουσι ἐρείπια Βυζαντινῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα δέον ν' ἀνασκαφῶσι.

3) Παρέλαβε πλάκα ἐπιτύμβιον ἐνεπιγραφον ἐγχωρίου σχιστολίθου, εὐρεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ φύλακος Νέας Ἀγχιάλου Σταύρου Εὐάγγελοπούλου. Ἐν ἀρχῇ αὐτῆς εἶναι σταυρὸς ἐγχάρακτος, καὶ ἐπιγραφή:

+ ΕΙΤΙΕ ΤΟΛΜΗΧΗΑ

ΛΟΝΤΙ.

ΝΑΘ Λ[α]

μεθ' ἣν ὑπάρχει ἐγγράφατος μέγας σταυρὸς ἀνισοσκελὴς καὶ ἐπιγραφὴ ἐν αὐτῷ καὶ πέριξ αὐτοῦ. Κάτωθι τῆς ἀριστερᾶς κεραίας τοῦ σταυροῦ ἄλλη ἐπιγραφὴ :

+	ENΘA	—	ΔΕΚΙ
	TEA	—	ΓΑΘ
	OKΛI[C]	—	ΑΠΟ
	ΣΛΕΧ	—	ΙΝΕΒ
	ΓΥΝ	—	Η ΟΝ
	HCIMB		Π Α Λ
	ΑΤΙΝΒ.	—	

Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος «ἀπὸ Λεχινέου».

4) Ἐν Τυρνάθῳ ἀνεῦρε πλάκα ἐπιτύμβιον λευκοῦ μαρμάρου παλαιοχριστιανικὴν (ὕψους 1 μ. πλάτ. 0,34 πάχους 0,16) μετὰ γείσου. Ἐπὶ τοῦ γείσου μεγάλοις βαθέσι γράμμασι :

+	MNHMION	†	Μνημ(ε)ῖον
	ΑΛΕΞΑΝΔΡ		Ἀλεξάνδρας
	ΑC		Ὁξυχολίου, Διά-
	ΟΞΥΧΟΛΙΟΥΔΙΑ		κονος ἐνθα κ(ε)ῖ-
	KONOS ENΘAKI		τ(αι).
	TE †		

5) Εἰς τὸν παραλίμνιον συνοικισμὸν τοῦ χωρίου Κουκουράβα τῆς Ἀγυῖας, ἐπὶ τῇ Βοιθηΐδι, ἀνεκάλυψε τὰ ἐρείπια μικροῦ ναύσκου Βυζαντινοῦ τοῦ Η' ἢ Θ' αἰῶνος, ἀφ' οὗ τὸ τέμπλον ἀποτελεῖται ἐκ δρυφάκτων μαρμαρίνων. Περὶ τούτου θὰ πραγματευθῇ προσεχῶς.

6) Εἰς τὸ Νέον Ἀχιλλεῖον, χωρίον παρὰ τὸ Πτελεὸν τῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ, ἀνεκάλυψε δάπεδον ψηφιδωτὸν καλῆς τέχνης καὶ δύο κιονόκρανα παλαιοχριστιανικὰ χορινθιάζοντα.

7) Ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγ. Κωνσταντίνου τοῦ Βόλου παρέστη εἰς δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ κ. Ἀργυρίου Πετρίδου. Κατ' αὐτάς εὑρέθησαν θεμέλια καὶ ἀγγεῖα Ῥωμαϊκῶν καὶ Παλαιοχριστιανικῶν χρόνων.

Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης τοῦ κ. Πετρίδου ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Βόλος, ἰδίως κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον, δὲν εἶναι ἐκτισμένος ἐπὶ παρθενικοῦ ἐδάφους, ὥς πρὶν ἐνομιζετο, ἀλλ' ἐπὶ συνοικισμοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ παλαιοχριστιανικοῦ, εὑρισκομένου εἰς βάθος ἀπὸ ἐνὸς μέχρι τριῶν μέτρων, ἔνεκα τῶν ἐπιχωματώσεων τῶν ἐκ τοῦ Πηλίου κατερχομένων ρυάκων καὶ

8) Ἐνήργησε δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν εἰς διάφορα σημεῖα πέριξ τοῦ Τουρκικοῦ τζαμίου Βόλου, ὅπερ εἶναι κτίσμα τοῦ ΙΣ' ἢ ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς Α. πλευρᾶς τοῦ τζαμίου, εἰς ἀπόστασιν 3 μέτρων, ἀνεκάλυψε τοῖχον ἀσβεστόκτιστον, ὅστις ἔχει μῆκος 15 μέτρων, πλάτος 0,80 — 0,90 καὶ βάθος θεμελίων 1 μ. περίπου. Ἐκ τῆς δυτ. πλευρᾶς ὁ τοῖχος ἀπέχων τοῦ τζαμίου 2 μ. προχωρεῖ εἰς μῆκος μ. 7,20 μέχρι τῆς βάσεως τοῦ μιναρὲ συμπεριλαμβανομένης. Κατὰ δὲ τὴν Βόρ. πλευρὰν τοῦ νάρθηκος τοῦ τζαμίου κάμπτεται ὁ τοῖχος εἰς γωνίαν καὶ προχωρεῖ κατὰ μῆκος μέχρι

τοῦ μέσου, ἔνθα καὶ χάνεται. Εἰς τὴν βάσιν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ τζαμιὺ εὐρέθῃ ἐκτισμένη πλάξ μαρμαρίνη μετὰ σταυροῦ.

Δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ γενόμεναι εἰς ἄλλα σημεῖα τοῦ προαυλίου ἀπεκάλυψαν τὰ Βυζαντινὰ στρώματα εἰς βάθος ἀπὸ 1 - 2 μέτρων, ἔνθα εὐρέθησαν ὄστρακα ἀγγείων ἐγγρώμων Βυζαντινῶν μετ' ἐγγράφων διακοσμήσεων ὡς καὶ τεμαχία κεράμων μετ' ἐγγράφων γραμμικῶν διακοσμήσεων κατὰ τὰ ἄκρα.

Αἱ ἀνασκαφαὶ διεκόπησαν λόγῳ τοῦ ἐνσκήψαντος χειμῶνος καὶ θὰ συνεχισθῶσι τῷ 1932.

Ἡ Μονὴ τοῦ ὁσίου Νίκωνος καὶ ἀρχαῖαι τοιχογραφίαι ἐν Σπάρτῃ.

Αἱ ἔρευναι τοῦ καθηγητοῦ κ. 'Αδ. 'Αδαμαντίου ἐν Σπάρτῃ πρὸς μελέτην τῶν κατὰ τὴν Μεσαιωνικὴν Λακεδαιμονίαν εἶχον ἄξια λόγου ἀποτελέσματα κατὰ τὴν παρελθούσαν περίοδον (τὸν Σεπτέμβριον 1931.)

Αἱ ἔρευναι αὗται ἐστράφησαν πρὸς δύο διευθύνσεις, πρὸς ἀποπεράτωσιν δὴλα δὴ τῆς ἀνασκαπτομένης βασιλικῆς τοῦ 'Οσίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε (κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας) καὶ συγχρόνως πρὸς ἔρευναν ἄλλων λειψάνων τῆς Λακεδαιμονίας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σημερινῆς Μαγούλας (διὰ δαπάνης τῆς Ἀρχαιο-λογικῆς Ἑταιρείας).

Ὁ παμμέγιστος ναὸς τοῦ 'Οσίου Νίκωνος ἀνεσκάφη ἕως τὸ δάπεδον, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ ἐμελετήθησαν πολλαὶ ἄξιοι προσοχῆς λεπτομέρειαι σχετικαὶ μὲ τὴν οἰκοδομίαν καὶ τὸ ὅλον σχέδιον τῆς βασιλικῆς. Ἦδη ἀπὸ ἐτῶν, ὅτε ἐγίνεν ἡ πρώτη ἀνασκαφή, ὁ κ. 'Αδαμαντίου εἶπεν ἁδιστάκτως ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὸ Συναξάριον τοῦ Ἀγίου, εἶχεν ἀνεγείρει ὁ 'Όσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε. Λόγοι ἀρχαιολογικοί, συνδυαζόμενοι μὲ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἔπειθον περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν εὐρεθῇ καὶ ἅπτον τεκμήριον, τὸ ὁποῖον νὰ καθίστα ἀναντίρρητον τὴν χρονολόγησιν τοῦ μνημείου εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 10 αἰῶνος, εἰς τὸν χρόνον δηλαδὴ, κατὰ τὸν ὁποῖον ἤκμασε καὶ ἐφημίσθη ὁ 'Όσιος Νίκων. Κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς τῆς πλακοστρώσεως τοῦ ἐδάφους εὐρέθη χαραγμένη ἡ χρονολογία 972 ἐπικυρώνουσα, κατὰ τὸν κ. 'Αδαμαντίου, πλήρως τὴν ἐξενεχθεῖσαν γνώμην του.

Μὲ τὴν βασιλικὴν συνέχονται τὰ ἐρείπια καὶ ἄλλων κτισμάτων ἐκτεινομένων εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Προφανῶς σχεδὸν ὁλόκληρος ὁ λόφος, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ἡ Ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, κατεῖχeto ἀπὸ μεγάλῃν Μονήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνευρεθεῖσα βασιλικὴ ἦτο τὸ καθολικόν.

Ἐξαίρετως σπουδαῖα εὐρήματα ἀπεκάλυψαν αἱ ἔρευναι πρὸς μελέτην τῶν λειψάνων τῆς Λακεδαιμονίας. Ἐκτὸς ἄλλων ἐξερευνηθέντων σημείων, ὡς εἶναι τὰ σχετικὰ μὲ τὸν περίβολον τῆς Μεσαιωνικῆς πόλεως, μὲ τὴν ἀγοράν, ἥτοι τὸν φόρον αὐτῆς, μὲ τὸ μεσαιωνικὸν ὑδραγωγεῖον κλπ. ἀνεκαλύφθησαν ἀρχαῖαι τοιχογραφίαι εἰς νεκρικὸν δωμάτιον. Πέραν δὴλα δὴ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ναὸς τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς καὶ μετὰ αἰῶνας ἡ βασιλικὴ τοῦ 'Οσίου Νίκωνος, πρὸς τὴν διευθύνσιν τοῦ Ταυγέτου, εἰς θέσιν, ἡ ὁποία λέγεται σήμερον τῆς Μοῦσγας τὸ ρέμα, ἐγίνεν ἀνασκαφικὴ ἔρευνα εἰς σημεῖον ὅπου μὸλις ἐφαίνετο μικρὸν λειψάνον ἀρχαίου τοίχου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψε μικρὸν νεκρικὸν δωμά-

τιον, παρόμοιον πρὸς τὰ εὑρεθέντα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐσχάτως εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀστίας, τοῦ ἐπινείου τῆς Ρώμης. Εἰς τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου ὑπάρχουν τρεῖς τάφοι κανονικώτατα ἐξεργασμένοι, καὶ εἰς τὰς τρεῖς σωζομένας πλευρὰς ζωγραφίαι ἐπὶ ἐπιχρίσματος Ἀλεξανδρινῆς, ἤτοι Πομπηϊανῆς τέχνης, παρόμοιαι τῶν ὁποίων δὲν ἔχουσιν ἀκόμη εὑρεθῆ ἐν Ἑλλάδι. Αἱ τοιχογραφίαι εἰς τὴν κάτω μὲν ζώνην εἶναι διακοσμητικαί, εἰς τὴν ἄνω δὲ παριστάνουν τὰς Μούσας, ἐκάστην εἰς ἰδιαίτερον πίνακα, καθ' ὃν τρόπον χωρίζονται μεμονωμένοι μορφαὶ καὶ εἰς τὰς Πομπηϊανὰς τοιχογραφίας. Εἰς ἕνα ἐκ τῶν πινάκων παριστάνεται νεανίας γυμνός, προφανῶς Ἀπόλλων ὁ Μουσηγέτης. Ἡ τέχνη δεικνύει ἀρχαϊκὴν εὐγένειαν, αἱ ἐνδυμασίαι τῶν Μουσῶν εἶναι πολυτελέσταται, πλούσιαι δ' αἱ πτυχωσεῖς. Τὰ εὐρήματα ταῦτα προσθέτουν νέον κεφάλαιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, διότι εἶναι ἀξιοσημεῖωτα ἔργα ζωγραφικῆς ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν χρόνους. Ὑπάρχει δ' ἐλπίς νὰ εὑρεθοῦν εἰς τὸν ἴδιον χῶρον, ὁ ὁποῖος ἴσως θὰ ᾔτο ἀρχαῖον νεκροταφεῖον, καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα, ὅτε θ' ἀνεκαλύπτετο εἰς τὴν Σπάρτην μία μικρὰ Πομπηία.

Ἐκθεσεὶς Βυζαντινῆς τέχνης ἐν Παρισίοις.

Τὴν 28ην Μαΐου 1931 ἤνοιξεν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Μουσεῖον τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν (Λοῦβρον) ἑκθεσεὶς ἔργων Βυζαντινῆς τέχνης διαρκέσασα μέχρι τῆς 9ης Ἰουλίου ἰδίου ἔτους. Ἡ πρώτη αὕτη Βυζαντινὴ ἑκθεσεὶς ἔσχεν ἐξαιρετικὴν ὄλως ἐπιτυχίαν συντελέσασα τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ γίνῃ γνωστὴ ἡ τέχνη τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ εἰς εὐρύτερον κύκλον καὶ εἰς τὸ πολὺ κοινόν, ἐγένετο δὲ ἀφορμὴ νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ δυσμενὴς περὶ αὐτῆς ἀντίληψις, ἥτις ὠφείλετο κυρίως εἰς τὴν ἑλλιπῆ αὐτῆς γνῶσιν.

Εἰς τὴν ἑκθεσιν συμμετέσχον διὰ τῆς ἀποστολῆς πολυτίμων Βυζαντινῶν χειμηλίων, φυλασσομένων εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ τὰς Μονάς, τὰ ἐξῆς Κράτη : Ἀγγλία, Ἀμερική, Αὐστρία, Βέλγιον, Γαλλία, Γερμανία, Ἑλλάς, Ἰσπανία, Ἰταλία, Ὀλλανδία, Οὐγγαρία καὶ Τουρκία. Πλὴν ὅμως τῶν κρατῶν καὶ πλείστοι ἰδιῶται συλλογεῖς ἀπέστειλαν ἔργα ἐκ τῶν συλλογῶν των, μεγίστης ἀξίας.

Ἡ Ἑλλάς μετέσχεν εἰς τὴν ἑκθεσιν διὰ τῶν ἐξῆς ἀντικειμένων, τὰ ὅποια συνώδευσεν εἰς Παρισίους ὁ Ἐφορος τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Ἀ. Ξυγγόπουλος : Τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον ἀπέστειλε πέντε ἐκ τῶν ἀρχαιότερων αὐτοῦ εἰκόνων (12^{ου} - 16^{ου} αἰῶνος), τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀνδρόνικου Παλαιολόγου φέρον ἐν ἀρχῇ τὴν προσωπογραφίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν Ὁράριον χρυσοκέντητον τοῦ 14^{ου} αἰῶνος, τρία ἀντίγραφα ψηφιδωτῶν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐκμαγεῖα γλυπτῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἐπίσης ἐκ τοῦ Μουσείου Κορίνθου ἀπεστάλησαν τέσσαρα Βυζαντινὰ πινάκια ἐκ τῶν ὠραιότερων τῆς ἐκεῖ συλλογῆς· δύο Βυζαντινὰ ὁμοίως πινάκια ἀπέστειλε τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, τέλος δὲ ὁ κ. Δ. Λοβέρδος δεκαπέντε εἰκόνας ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς πλουσίας συλλογῆς του.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν Παρισίοις ἐκτεθέντων Βυζαντινῶν χειμηλίων ὑπερέβη τὰ 750, χωρὶς εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον νὰ συμπεριλαμβάνωνται τὰ πολυπληθῆ ἐκμαγεῖα, ἀντιγραφα ψηφιδωτῶν καὶ τοιχογραφιῶν ὡς καὶ αἱ φωτογραφίαι διαφόρων μνημείων, ἰδιὰ τῆς Συρίας, Ἀρμενίας, Γεωργίας κ.λ.π. Εἰς τὴν ἑκθεσιν ἀπεστάλησαν ἔργα τῆς μικροτεχνίας ὡς καὶ πολυάριθμα καὶ σπουδαιότατα χειρόγραφα, ἐπ' ἰσῆς δὲ τὰ σπουδαιότατα τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς

Ἀμερικῆς φυλασσομένων ἀναγλύφων ἐξ ἐλέφαντος καὶ στεατίτου ὡς καὶ σμάλτων καὶ τῶν ἀντικειμένων χρυσοχοϊκῆς. Ἐξαιρετικοῦ ἐπίσης ἐνδιαφέροντος ἦσαν τὰ ὑφάσματα, πολλὰ τῶν ὁποίων πρώτην φορὰν ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ βάθους τῶν Σκευοφυλακίων τῶν Μονῶν, ὅπου ἀπὸ μακρῶν αἰῶνων διαφυλάσσονται. Ἐπίσης ἐκέστησαν τὴν Ἐκθεσιν τὰ πλεῖστα τῶν φορητῶν ψηφιδωτῶν, καὶ ἰδίᾳ τὰ σπουδαίότατα τῆς Φλωρεντίας καὶ τοῦ Βερολίνου, παρὰ τοὺς κινδύνους τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν.

Ἰδιαίτερα μνεῖα ἰδέον νὰ γίνῃ τῶν χειρογράφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν γενικὸν θαυμασμὸν προῦκάλεσε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Rossano, Ἑλληνικὸν χειρόγραφον τοῦ 6ου αἰῶνος γεγραμμένον ἐπὶ πορφυροθαφoῦς μεμβράνης καὶ κοσμούμενον ὑπὸ ἐξαιρετικῆς τέχνης μικρογραφιῶν, τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἐξήλθε τῆς Μονῆς, ἐν ᾗ ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εὐρίσκεται.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων διωργάνωσε εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν αὐτῆς ἰδιαίτεραν ἔκθεσιν τῶν πολυτίμων Βυζαντινῶν χειρογράφων τῆς μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περίφημον ψαλτήριον (Gr. 139) καὶ τὸ χειρόγραφον τῶν ὁμιλιῶν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ (Gr. 510) πραγματικὰ ἀριστουργήματα τῆς Βυζαντινῆς ζωγραφικῆς.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐκθέσεως ἔκαμον διαλέξεις περὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν τέχνην οἱ κ. κ. Diehl, Colassanti, Delbruck καὶ Millet.

Τῶν ἐν τῇ ἐκθεσίᾳ ἀντικειμένων ἐξεδόθη εἰκονογραφημένος κατάλογος ὑπὸ τὸν τίτλον· Exposition d'art Byzantin, 28 Mai-9 Juillet 1931. Musée des Arts Decoratifs, Palais du Louvre, Pavillon de Marsan μετὰ προλόγου τοῦ κ. Ch. Diehl καὶ εἰσαγωγῆς ὑπὸ τῶν κ. κ. R. Tyler καὶ J. Ebersolt, πρόκειται δὲ νὰ ἐκδοθῇ προσεχῶς μέγα πολυτελὲς ἔργον μετ' ἀπεικονίσεων τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἀντικειμένων τῆς Ἐκθέσεως.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐκδιδόμενα λεξικά.

Ἀποχωρήσαντος τῆς διευθύνσεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ κ. Φαίδωνος Κουκουλέ, ἅτε διορισθέντος τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἔργου ἀνέλαβεν ὁ τέως συντάκτης κ. Ἀνθίμος Παπαδόπουλος, ἐφ' οὗ καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ τυπωσις τοῦ πρώτου τόμου, ἐκτυπωθέντων μέχρι τοῦδε εἰκοσι καὶ πέντε τυπογραφικῶν φύλλων.

Λαμβάνουσα δ' ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑπ' ὄψιν πολλὰ χόθεν ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν, ἀπεφάσισε, κατ' ἀρχήν, τὴν ἐκδοσιν πλήρους λεξικοῦ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἰδρύσασα πρὸς τοῦτο ἴδιον «Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον».

Ἐπειδὴ ὁμως ἔκρινεν ὅτι διὰ τοιοῦτον ἔργον δὲν ὑπάρχουσι νῦν ἀρκούντες ὕλικοι πόροι καὶ ἀνάλογον εἰδικὸν προσωπικόν, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἐπιθέτων, ἐθνικῶν καὶ τοπωνυμίων τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας, ἥτοι τῆς ἀπὸ τοῦ 1453-1821 περιόδου.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐπικουρικῶς θὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν, κατ' ἐκλογὴν, καὶ λέξεις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς τυπικῶς ἢ σημασιολογικῶς ἐνδιαφερούσας ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν νομισμάτων, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν ἀποδελτιουμένων χωρίων θὰ καθίσταται δυνατὸς ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἀξίας αὐτῶν, αἱ ἐργασίαι, λέγομεν, τοῦ Ἀρχείου

ἤρρισαν κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1930, ἀποδελτιωθέντων μέχρι τοῦδε πολλῶν ἔργων, κατάλογος τῶν ὁποίων θὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ ἐτησίᾳ τοῦ γραφείου λογοδοσίᾳ.

Τὸ «Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον» τελεῖ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τέως συντάκτου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου ἔχοντος ὡς συνεργάτας του καὶ συντάκτας τοὺς κυρίους Π. Πατριαργεάν, Γ. Κόλιαν καὶ Ἑμμανουήλ Κριαρᾶν εἰδικῶς περὶ τὰ λεξικογραφικὰ ἀσκηθέντας ἐν τε Μονάχῳ καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ἑκδόσεις ἀναμνηστικοῦ τεύχους πρὸς τιμὴν τοῦ Σπ. Π. Λάμπρου.

Μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ αἰοδύμου Σπυρίδωνος Λάμπρου ἀνέλαβον τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεως ἀναμνηστικοῦ τόμου πραγματειῶν ἀφιερυμένων εἰς τὴν μνήμην του. Πρὸς τὸν σκυπὸν τοῦτον κατήρτισαν Ἐπιτροπὴν ἐξ ἑνδεκα μελῶν, ἥτις ἀπέστειλε, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς πλείστους ἐπιστήμονας, Ἑλληνας καὶ ξένους, συνδεομένους ὅπως δῆποτε πρὸς τὰ ποικίλα ἐπιστημονικὰ πεδία, τὰ ὁποῖα ἐκαλλιέργησεν ὁ ἐκλιπὼν ἱστορικός. Ὡς προθεσμία ἀποστολῆς τῶν ἐργασιῶν ὀρίζεται τὸ τέλος Μαΐου ἐ.ἔ., ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἡ ἑκδοσις τοῦ τόμου θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ περατωθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1932. — Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ἤδη τὰς ἀπαντήσεις πεντήκοντα περίπου ἡμετέρων καὶ ξένων λογίων, ἀποδεχομένων μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν πρόσκλησιν, οἱ περισσότεροὶ τῶν ὁποίων ἐδήλωσαν ἤδη καὶ τὸ θέμα τῆς μελέτης των.

Ἀναστάσεις τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Οἱ περὶ τὴν Χριστιανικὴν τέχνην καὶ ἀρχαιολογίαν ἀσχολούμενοι παρ' ἡμῖν προέβησαν εἰς ἀναστάσασιν τῆς ὑπὸ τοῦ αἰοδύμου Γ. Λαμπάκη ἰδρυθείσης καὶ τέως σχολαζούσης Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς προαγωγῆς τῶν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐποχὴν ἀναγομένων σπουδῶν. Τὸν σκοπὸν τῆς ἡ Ἑταιρεία θὰ ἐπιδιώξῃ διὰ διαλέξεων καὶ ἀνακοινώσεων.

Εἰς τὸ ἀδελφὸν σωματεῖον ἡ Ἑταιρεία τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν εὐχεται πᾶσαν εὐδοκίμησιν.

Ἀνεύρεσις ἀγνώστων Βυζαντινῶν ναῶν ἐν Νάξῳ.

Ὁ Βυζαντινολόγος καὶ καλλιτέχνης κ. Ν. Καλογερόπουλλος ἐπισκεφθεὶς πρό τινας δις τὴν νῆσον Νάξον ἐμελέτησεν ἐν αὐτῇ τριάκοντα ἐν ὧν ἄγνωστα Βυζαντινὰ ἐκκλησία κατὰγραφα, ἰδρυθέντα μεταξὺ τοῦ Θ' - ΙΔ' αἰῶνος, ὧν τὰ πλεῖστα φέρουν ἐπ' ἀλλήλα στρώματα τοιχογραφιῶν. Περὶ τῆς τέχνης τῶν ναυδρίων τούτων ὡς καὶ τῶν ζωγράφων, ὧν τινες ἄγνωστοι, ἐπιφυλάσσεται νὰ διαλάβῃ ὁ κ. Καλογερόπουλλος ἐν ἀνακοινώσει του γενησομένη ἐνώπιον τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.